

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. kerület, fürdő-utca 4. sz.

a hova minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP,

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 8 fr

Félévre 4 „

Negyedévre 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

A z E g y e n l ő s é g m e g j e l e n i k m i n d e n v a s á r n a p .

Olvasóinkhoz.

Lapunk fennállásának évi fordulója lesz a jövő hóban.

Egy hosszú esztendő mult el, mióta e lapot megalapítottuk, egy esztendő, tele fáradsággal, küzdelemmel, keserűséggel és csalódással.

Multunk a magyar zsidóság egy évi szenvedésének története.

De mi nem csüggedünk. — Bórura derü.

Folytatni fogjuk a megkezdett munkát a szabadság és jogegyenlőség nagy elvei nevében, férfiasan és lankadhatlan erővel.

A magyar zsidóságot már nagyobb viharok fenyegették, de az igazság mindig erősebb volt a lelketlen tovább is bujtogatásnál.

Felkérjük hitrokonainkat, hogy bennünket a nagy védelmi munkában tovább is támogassanak.

A sajtó hatalma a közönség pártfogásában rejlik; minél nagyobb egy lapnak olvasóköre, annál biztosabban számíthat azon célok elérésére, melyeket zászlójára tűzött.

A hitközségek és egyesekhez fordulunk egyaránt. Tegyük lehetővé, hogy lapunk minél szélesebb körökbe jusson el felvilágosítást adandó a magyar zsidóság valódi szelleme és hazafisága felől.

Az »Egyenlőség« szerkesztősége.

Válasz

— Somssich Pál országos képviselő urnak. —

Egy éve mult, hogy az antisemita mozgalom hazánkban aggasztó mérveket öltött s hogy minden józanul gondolkozó hazafi azt mondja: ime, elérkezett az idő, hogy azok, kik szellemi vezérei a nemzetnek, emeljenek szót az álhazafiak bujtogatásai ellen, figyelmeztetve a veszedelemre, mely a rendnek minden megzavarása által támad, de figyelmeztetve az igazságtalanságra is, mely abban rejlik, midőn az ország olyan elemét támadják meg, mely hazafiság, az uralkodó fajhoz való ragaszkodás, műveltség és szellemi és anyagi tekintetben nem áll mögötte e haza egy faji vagy felekezeti elemének sem.

Egy éve várjuk azt a szózatot, a mely egyrészt lealcázni fogja a hamis profétákat, másrészt pedig világosságot árasztana a mesterséges homályba.

De hiába vártuk.

Némák maradtak, kik a szabadelvűség révén népszerűvé lettek, szótlánul nézték a gyalázatos izgatást a politika s az irodalom vezérférfiai s ha az országgyűlésen vagy a sajtóban egy-egy támadást intéztek is az antisemitizmus ellen, a zsidókat egy sem védte;

nem akadt senki, ki szemébe mondta volna az izgatóknak, vagy aki felvilágosította volna a tudatlánokat, hogy nagyrészt a magyar zsidó elem az, mely a magyar faj kulturális fölényét és po-

litikai vezérszerepét igazolja, hogy a magyar zsidó elem az által, hogy magyarnak vallja magát ország világ előtt, kiválóan támogatja a magyar fajt a magyar állameszme érvényesítésének nagy feladata körül és hogy e hazai zsidóság akármelyik nemzetiséghez csatlakozva, azt egyik legfontosabb politikai és kulturális tényezővé tenné.

Nem akadt senki, aki arra a fontos szerepre utalt volna, melyet a magyar zsidóság a magyar nemzet művelődésének utolsó husz esztendőjében játszott, aki rámutatott volna azokra a fényes nevekre, melyek, a magyar irodalom és művészet márványlapjaira arany betűkkel vésődtek, arra a hatalmas lendületre, melyet a zsidó elem vállalkozó szelleme a hazai kereskedelemnek, a magyar iparnak adott.

Végre akadtak.

Akadt Kossuth Lajos, kinek szava, fájdalom, elhangzott a püsztában; távolból hangzott ide, hol a legléhább csaholás is erőteljesebb volt, jobban hallatszott. Akadt továbbá egy országgyűlési képviselő és akadt egy dunántúli katolikus főpap is. Az utóbbi Kovács Zsigmond, Veszprém nagyérdemű püspöke, szent hivatásának magasztos érzetében teljesen eltalálta azt a hangot, mely egy főpásztor szájából méltán várható. Annál fájdalmasabban érintett bennünket ama nyilatkozat, mely közéletünk egy nem kevésbé kimagasló alakjától ered, Somssich Pál, a csurgói választókerület országgyűlési képviselőjétől, ki e héten nyílt levelet irt választóihoz és ez alkalommal a zsidóellenes mozgalomról hosszabban értekezik.

Fájdalmasan érintett főleg a tapasztalat, hogy a szabadelvűség egyik legkiválóbb zászlóvivője más indokot nem talált az ansemita mozgalom elítélésére, mint hogy „Europa nem tűrné, hogy 700,000 embert megöljenek vagy vagyonuktól megfosztva kiűzzenek”. Hát csak azon nem az antisemitizmusnak kárhóztandó, mely tűzzel-vassal dolgozik? Hát már a liberalizmus ős oszlopaít is megingatták az antisemita mozgalom törpe óriásai? Hát már Somssich Pál sem ment ama politikai és szocialis babonától, mely a zsidókat felelőssé teszi minden gözgéperért, minden új találmányért, minden új felfedezésért, mely a régi társadalmi rendet felforgatva új foglalkozási tereket jelöl ki a nemzetek számára? Vagy csakugyan a zsidó az oka a gazdasági mizeriának? Hát nem szenved a zsidó ép ugy, mint más ember fia az általános pangás alatt?

Volt egy idő, midőn mindenféle járvány pusztította az országot. Akkor hol a zsidókra, hol az urakra fogták a járvány okait, mindkettőjüktől azt állítván, hogy a kutakat megmérgezték. Ez elég indok volt az üldözésre s így majd az urakat, majd a zsidókat támadták meg tűzzel-vassal. Mi tudjuk, hogy se a zsi-

dók se az urak azoknak a járványoknak az okai nem voltak és egy későbbi nemzedék azt is fogja tudni, hogy a magyar zsidóság e század nyolczvanas éveiben nem volt oka annak, hogy néhány munkakerülő urfi vagyonát elveszté. De valamint kegyelettel emlékezünk meg azokról, kik ama sötét, járványos időkben a népet felvilágosították, hogy ne ökozzák se a zsidókat, se az urakat, úgy viszont fáj lelkünknek, hogy e nemzet mostani vezérei közül nem találunk senkit sem, a ki az antisemitismus ferdítéseit megczáfolni merészelné és nyíltan azt mondaná: nem a zsidók mérgezik meg a nép jólétének kutjait.

Bár elég jó indulat, hogy ne mondjuk, hizelgés rejlik a levél ama szentencziájában, hogy „a zsidó józan, nem dorbézol, nem korcsmáz, nem pazarolja el a szerzett vagyonát haszontalan korhelységre, de dolgozik ésszel és munkája gyümölcsét megtakarítja sat.” még sem kárpótolhatnak bennünket e bókók azokért a megszegyenítő következtetésekért, melyeket az igen tisztelt levélíró azokból levonni igyekszik.

Ha a magyar zsidóság csakugyan ilyen kiváló és követésre méltó erényekben dúslakodik, miért szólítja fel Somsich Pál a keresztény társadalmat, hogy ne vegyen kölcsönt a zsidótól, ne vásároljon a zsidótól, szóval, hogy különítse el magát a zsidótól?

Hát a zsidó nem olyan ember mint más halandó? Miért rosszabb a szorgalmas, munkás, takarékos zsidó e honnak más felekezeti polgáránál? A zsidó és nem zsidó lakosság ez ellentétbe helyezése által a magyar zsidóságtól megtagadják az emberi kebel legszentebb érzelmét, a hazafiságot. Tagadják, hogy a magyar zsidó e hazának hű fia, hogy magyar honfi lehetne és nyíltan dekretálják a magyar zsidók hontalanságát. Mert csak idegen elem ellen vannak helyén amaz óvintézkedések, melyeket az igen tisztelt képviselő ur ajánl. Már pedig zsidó és nem zsidó magyarok közt lehet különbség foglalkozás, szorgalom és takarékoság dolgában, de hazafiság tekintetében e honnak bármely fiával kiálljuk az összehasonlítást.

De bármennyire megszegyenítő is ránk zsidó magyarokra nézve az igen tisztelt képviselő urnak a speciális zsidó erények magasztalása, mégis köszönettel tartozunk neki a csurgói választókhoz irt leveleért, mert nagy munkától kimélt meg bennünket. Attól tudniillik, hogy bebizonyítsuk, miszerint nem a zsidók azok, kik elszigetelik magukat a társadalom többi osztályaitól, hanem hogy épen ellenkezőleg a

társadalom az, mely a zsidók és nem zsidók közti válaszfalakat minél magasabbra emelni törekszik. A szolidabb fajta antisemita urak folytonosan zsidó exkluzivitást hangoztatnak és ha már egyebet nem tudnak felhozni a zsidók ellen, hát azt hozzák fel ellenök, hogy elkülönítik magukat a többi felekezetektől, nem esznek, nem isznak velük. Azok után, miket Somsich Pál ur levelében elmondott, alig kellene nekünk eme vádak ellen egy szót is a védelemre vesztegetni. A gyöngébbek kedvéért itt csak azt jegyezzük meg, hogy bármennyire törekednének is a zsidók a nem zsidókkal együtt enni és inni, az elkülönítés válaszfalai mindaddig fen fognak állani, a míg lesznek politikusok, kik a keresztényeket arra intik, hogy ne vásároljanak zsidótól, ne vegyenek kölcsön tőle, ne támogossák a zsidó iparost s ne adjanak el zsidó kereskedőnek.

De van még egy panasza az igen tisztelt képviselő urnak a zsidóság ellen. S ez az a körülmény, hogy nehezebb munkára nem szánja el magát, hanem üzérkedik.

Ha csak az volna célunk, hogy ez állítás tartatlanságát megczáfoljuk, akkor egyszerűen hivatkoznánk az igen tisztelt képviselő ur saját szavaira, melyeket a speciális zsidó erények ecsetelésénél használt, midőn minden kétértelműséget kizáróan konstatálja, hogy a zsidó dolgozik, nélkülöz és nem retten vissza semmi sanyarúságtól, fáradságtól, sőt míg kell, határozottan megtagad magától minden költséges kényelmet.

Nézetünk szerint mindez szintén nem könnyű munka. Már pedig hogy a zsidó erre elszánja magát, azt Somssich Pál ur maga is elismerte.

Azt a kérdést azonban, hogy a zsidó ifjak miért adják magukat olyan tömegesen az üzérkedésre, sok zsidó szülő kinos tapasztalatok alapján meg tudná fejteni az igen tisztelt képviselő urnak. Isten, Trefort és Pauler urak a megmondható, hogy a zsidó fiatalság örömeit adná magát a közhivatalnoki pályára, ha a folyamodásoknál a születési bizonyítványra és a keresztlevélre olyan nagy súlyt nem fektetnének. De miután nálunk ez már így van, hát a szegény zsidó ifju kénytelen olyan foglalkozás után nézni, mely nem függ a nevezett miniszter urak filovagy antisemita hajlamaitól. A kereskedelem az egyedüli tér, hol az ember szorgalommal, kitartással, józansággal és takarékoszággal még az antisemita világban is tengetheti ezt a nyomorúságos életet.

TÁRGA.

Egyenjogusítás nálunk és máshol.

XXVI.

W e t t w a r d s t h e s t a r o f e m p i r e t a d e s i t s w a y ! M e n n y i igaz van Amerika e büszke jelszavában. Igen is „nyugat felé veszi utját új uralom csillaga.” A nyugat az, melynek eszméi lassan, de annál biztosabban terjeszkednek s majdan uralkodnak mindenfelé; az egyenlőség, a nemes emberszeretet és a szabadság eszméi azok, melyek megtartják diadalutjukat feltartóztathatlanul, legyőzhetetlenül. Ezek az eszmék fölkerekik már már a régi despotismus keleteurópai odvait (Romániát, Oroszországot), sőt a félművelt török-birodalmat, onnét bekerülve Afrikába, körüljárják e világrészt, átnyúlnak az ázsiai szigetvilágba, (melyek nagyrészt művelt európai nemzetek, a hollandiak, angolok stb. birtokai); elterjeszkednek a Ganges és Eufrát partjain, már rég otthonosak az erőteljes ausztráliai kontinensen s onnan meg a bigotteria s jezsuitizmus egykori főhadiszállásaiban, a délamerikai köztársaságokban is már táborot ütve, visszajönnek — a világ körül megtéve útjukat — kiindulási pontjukhoz, ismét mindenütt felplántálva ut-

jukban a nyugat e legszebb vívmányainak magasztos zászlaját. S ez a nyugati civilizáció fénye, mely mind intenzívebb, mind erősebb lesz, s mely — mintha a természet ujonnan felfedezett erőivel lépést akarna tartani — úgy tetszik nekem, akkép viszonylik a középkor civilizációjának gyenge derengésű mécséhez, mint egy nagyszerű, az éjjelt nappallá tevő Siemens-féle elektromos tűzszlop a mellette szerényen pislogó gázlámpakához.

Amerika volt az, mely az emberi egyenlőséget legvégéig vitt elveiben először tette testté és vérré. Az igazságos bíráló nem fogja elfelejteni, hogy Washington nagy teremtménye, az amerikai Unio volt az, mely még 1783-ban, megszabadítva s függetlenségét véres háborúban kivívva, megtestesíté a vallások teljes elválasztását az államtól s még a polgárok jogegyenlőségét minden valláskülönbség nélkül. Ez az az ideális állapot, melyé a jövő. Az európai államok jövője ez (tartson bár ez a jövő még évtizedekig, vagy évszázadokig) a nagy Franciaország is sötét absolutismus terhe alatt nyögött, míg végre sok tulzása daczára dicső forradalmában, majdnem tiz évvel később proklamálta amaz amerikai elveknek csak egyik felét, akkor ott át a nagy óceánon e jelszó már rég volt egész teljességében megvalósítva, Washington és Frankliu szava amaz elveket

A tőkeuralom és a zsidóság.

A kiben még ki nem halt a szép és nemes iránti érzék, lehetetlen hogy gyönyörrel ne olvasta volna azt a nyílt levelet, melyet közéletünk egyik kimagasló alakja Somssich Pál csurgói választóhoz intézett. A fásult kedélyek és roncsolt idegek korában jól sik hallanunk az aggastyánt, ki ifjonti lelkesedéssel és szívvel tud lángolni magasztos eszmékért és erővel s bátorsággal harcolni az elvek küzdterén.

De gyönyörérzetünkbe a fájdalmas megilletődés érzete is vegyült, midőn a csurgói képviselő sorait olvastuk. A nemzeti ébredés rég letűnt tavaszának pacsirtadalát véltük hallani, mely ide tévedt e szomoru jelenbe.

Igen is: „Tale furono i cavalieri di quei tempi“ mondja Ariosto, — „olyanok valának ama szép kor lovagjai;“ — olyanok voltak a Kossuthok és Széchenyik kortársai: benső meggyőződés tiszta sugalma, emelkedettség az előadásban, eszményiség, tanultság, páratlan igazságérzet, mely nem ismer alkút a viszonyokkal s csak benső sugallatát és lelkiismeretét ismeri el tetteinek vezéricsillagául; szóval a negyvenes évek e szép erényei mind érezhetőek a csurgóiakhoz intézett szózat minden betűjéből.

De fájdalom, úgy vettük észre, hogy környezetének behatása alól nincs ember, a ki meg tudna menekedni, s volna az bár Somssich Pál. — A csurgói képviselő körül nincsenek már a régi bajtársak, ezek helyett a politikai félműveltség dudvája tenyészett s ez akadályozhatta meg Guizot tudós magyaritóját abban, hogy világosan áttekintse a helyzetet, midőn levelében a zsidókérdés közgazdasági oldalát tette elmékedéseinek tárgyává.

Bocsássa meg nekünk tehát a mélyen tisztelt férfit, ha nyílt levelének e részére, melynek tételeit nem fogadhatjuk el, tiszteletteljesen megteesszük észrevételeinket.

Csurgó kerületének t. képviselője jónak látta közgazdasági fejtegetéseinek körébe a morális tényezőket is belevonni. Ez tökéletesen megfelel a tudomány mai színvonalának. A jelenkor nemzetgazdasága az egyént már nem tekinti elvont logalomnak, melylyel mint egyes mennyiséggel számműveleteket lehetne véghezvinni. Tagadhatatlanul az egyesek szorgalma, ügyessége és takarékosága oly tényezők a gazdasági életben, melyeket figyelmen kívül hagyni nagy hiba volna; de befolyásukat túloznunk sem szabad. Sokkal nagyobb szerepe jutott különösen az egyeseknél, ama bizonyos megmagyarázhatatlan dolognak, mert az egyetemes és nemzetközi közgazdaság komplikált gépezetét és kerékművét áttekintünk még lehetetlen.

Ezt láttuk szükségesnek előrebocsátani, mielőtt megjegyzéseinket tennők meg arra, a mit a t. képviselő ur a zsidók állítólagos gyarapodásáról mond. »A zsidók gyarapodnak, mert józanak, takarékosak, munkások, gyermekeiket gondosan nevelik, szóval szellemileg és erkölcsileg magasabb fokon állanak, mint a többiek.« Ez körülbelül Somssich Pál ur szavainak értelme.

Mi erre határozottan és őszintén, igazságszeretetünkől vezérelve kijelenthetjük, hogy erre a dicsőhymnusra így általánosságban elmondva, a zsidók nem szereztek érdemet. A zsidók se nem jobbak, se nem rosszabbak a nemzet többi

egy mintaszerű állami szervezet törvényeibe foglalták, ma alig ünnepelem e „centenniumot“ méltóbban, mint az „Egyesült Államok“ e meleg szívből jövő aposztrofálásával, meggyőződésem egész erejéből ismételve: „Wettwards the star of Empire tades its way!“

Száz éve tehát épen annak, hogy a teljes vallás-egyenlőség, a vallásnak az államtól való teljes különválása és minden lakos teljes egyenjogúsága alapelveivel megalakult az Unio. Szóta, hogy beváltak ama nagy elvek! Mi lett az 1783-ik év szerény, még csak a tengerpartok hosszában ismert, belül vad indián törzsek által lakott, alig három milliónyi európai lakost s összesen csak 18 államot felölelő köztársaságból? Az emberiség és a szabadság barátja örömeben elszedül, ha ez óriási gyarapodásra, gazdagodásra, művelődésre, haladásra gondol rövid száz év alatt. A mire a vén Európának évezred kellett, azt az ifju, óriás Amerika majdnem egy évszázad alatt oldotta meg s érte el. A három millió lakosból ötvenkét millió, a tizennyolcz államból harmincegy, a civilizálatlan belsőbből egy ma már Európának is gabonakamráját képező bámulatos művelt, kifogyhatatlan termékenységű, ránk európaiakra szinte aggodalmas vehemenciával velünk versenyre kelő, a tudomány, irodalom, sőt immár a művészet terén is kiváló hatalmas s

fainál; van köztük takarékos és pazar, gyarapodó és tönkrement, tunya tehetetlen ép úgy, mint szorgalmas és élelmes ember; szóval semmiben sem különböznek a más ember fiától; s a mi állítólagos szellemi fölényüket illeti, tény, hogy kiváló képzettségű és tehetségű férfiak találkoznak hitrokonaink közt is, de csekélyebb tehetségűek és fogyatékos szellemi erővel bírók ép úgy vannak sokan köztünk, mint más felekezettiek között. Az arány itt is olyan mint másutt. De nem áll az sem, mit a zsidók úgynevezett gyarapodásáról regélnék.

Ugy vagyunk ezzel a fable convenuvel, mint a német professor a kerti golyóval, melyen egy nap azt vette észre, hogy az árnyékos oldala meleg, míg a napnak fordult gömb-rész hideg volt. Készült is erről hosszas értekezést írni, azonban időközben megtudta, hogy a kertész a golyót, valahányszor ennek napnak fordított része kimelegült, megfordította. A dolog tényleges megvizsgálása, a biztos alapon nyugvó statisztikai adatok kétségtelenül halomra döntenék azt az állítást, hogy Magyarországon a tőke főleg zsidókézből van.

A felületes szemlélő egyes meggazdagodott zsidó családot lát, de nem veszi észre, hogy a zsidóknál a tömeges nyomor ép úgy található mint másutt. Sőt mit több: az utolsó évtizedek mozgalmái a kapitalizmus túlhatalma ellen éppen a zsidók köréből indultak ki. Ott van Oroszország, Németország, a hol több mint egy, jobb sorsra méltó zsidó felekezeti ifju épen ez eszme áldozata lett. Avagy képviselői-e a nagytőkének ama puliszkával élő szegény sakterek, kiket Nyiregyházán agyonzaklattak vagy azok az éhező falusi zsidó rongyszedők, kiket Zalamegyében a csőcselék dühe ért, és a kikkel szemben a göcsöji földműves kapitalistának mondható? vagy tán a gyarapodók közé tartoznak azok a zsidó munkások, kik a budapesti munkásmozgalmakban oly tevékeny részt vesznek, oly dúsgazdag-e az a zsidóproletár, kit nem rég ítéltek el Budán a többi anarchistákkal együtt?

De van még egy másik oldala e kérdésnek. Megengedjük, hogy egyes zsidók, kik hamarabb találták bele magukat a jelenkor gazdasági viszonyaiba, élénkebbek, fáradhatatlanabbak a kereskedelemben, merészebben mennek az internacionális forgalom küzdterére, vállalkozási tevékenységük roppant nagy, mondjuk tulságos és fáradozásaiknak meg nem felelő nyerevényekre tesznek szert. Téves volna ezt kapitális szerzésének mondani. Az ilyen vakmőrő nyereszkedők, mihelyest lázas tevékenységük terére lépnek, egyúttal kiteszik magukat annak, a mit esélynek nevezünk és a biztos talajt elveszítik. Innen van az, hogy a zsidó vagyon ritkán marad meg csak három generáción át is. A »struggle of life«-ban tönkre ment zsidó családok száma aránylag sokkal nagyobb, mint a végzett földbirtokosoké, csakhogy a gazdasági küzdter e hallottaival senki sem törődik s árváik nem akarnak a hivatal révén állami alalmazást, így tehát észrevétlenül elmerülnek az élet hullámozó tengerében.

Igen, van az úgynevezett zsidó vagyon, melyet helytelenül keresztelnek kapitálisnak és a nem zsidó vagyon között különbség. A »tőke« név tudományos szempontból véve csakis ez utóbbit illeti.

A tőke több nemzedékek által felhalmozott munka jegecedése; így definiálja a kapitális fogalmát a modern tudomány. S ez értelmezés minden pontja ráillik az

nagyságára nézve egy világrészhez hasonló óriás ország lett, a chinai után a legnagyobb, terjedelmére nézve egy testben s a roppant chinai birodalom után a legnagyobb, lakosságra nézve a föld egész kerekén, egy valódi „Uj világ“ az igazi »Star of the west«, mely mindig kiküszöbölte testéből azt az egyetlen foltot is, mely éktelenítésére szolgált, a négerrek rabzolgátságát. Ezt képes száz év alatt elérni egy hangyaszorgalmu, tehetséges, művelt nemzet, ha az ország már mindjárt alakulásakor a korlátlan jogegyenlőség magasztos elvén alapul.

S valamint csodás volt az egész Unio gyarapodása, fejlődése, nem kevésbé bámulatos és örvendetes az amerikai izraeliták növekedése és fölvirágzása. A száz év előtt alig tízezer lelket számító amerikai Izrael, ma legalább félmillióra rüg csupán az Unio területén.

Azért azonban nem kell hinni, hogy Amerikában nem lettek volna hitsorsosaink már kevéssel Columbus ideje után is. Konstatált tény, hogy már a 16-dik században telepedtek le spanyol zsidók az Antillák szigetvilágon, továbbá Surinamban, Curacaoban, a hollandusok távoli gyarmataiban. Nemsokára rá a 15-dik század végén a mai Unio területén is fel-feltűnedeznek egyes hitsorsosaink. Mindazáltal csak egyes elszigetelt egyének voltak ezek, csak községet nem képez-

ügynevezett gentry vagyonára. Századokon át halmozta ott fel a javakat a jobbágyok keserves munkája. Az a mozgalom tehát, mely most az antisemitizmus ürügye alatt a zsidó tőke ellen irányul, tulajdonképen a mindinkább önállóságra törekvő munkát támadja meg, azt a munkát, melynek gyümölcsét maga a munkás, a paraszt élvezni akarja.

Somssich Pál úr bizonyosan bir tudomással arról, hogy mily zsenge fejlődésben van nagyiparunk; azt is tudja, hogy állampapirjaink elenyésző csekély része van az országban elhelyezve és azt sem tagadhatja, hogy bármily nagyobb szerű vállalat megteremtéséhez ez országnak mindig külföldi tőkerekre kellett és kell még appellálni; pedig ha a kapitalizmus egyedüli képviselői a zsidók volnának, úgy ezekhez kellett volna fordulni. — De ezt nem tették soha, tudván, hogy a zsidók Magyarországon a tőke elenyészőleg kis részét birják, és a mi van Magyarországon kapitális, azt a földbirtokos osztály birja, mely azt jobbara azonban mezőgazdasági productióba helyezi el.

Nagy csudálkozásunkra úgy vettük észre, hogy Somssich Pál úr jónak látta elfogadni a tőke azt a definícióját, a mit utóbbi időben a Rudolf Meyerek általudománya csempészett a discussióba. Ez urak különbséget tesznek az ingatlan és ingó tőke között. (Mobiles und immobiles Capital, a mint azok a német urak mondják.) Ez a distinctió teljesen hibás és nem felel meg semmiben a tudomány tételeinek. A tőkét elhelyezhetjük industriális, mezőgazdasági vagy bármily productió folyamatában, ez természetén nem változtatott. Van igen is forgó és állandó tőke; (constantes und variables Capital) az utóbbi az, a melyet productió anyagába beruházunk, az első pedig ama tőkekészlet, melyet a munka megvásárlására készen tartunk. E szerint két komponensből áll a tőke mindenkor, akár a mezőgazdaságban, akár az iparban vagy akárhol alkalmazzuk is azt.

Teljesen helytelen törekvés tehát az ellentétet keresni minden áron a mezőgazdaság, az ipar és kereskedelem között.

Mert ilyen agrárius reminiscenciák befolyása alatt természetesen a »kecskeméti védegyelet« dicső álláspontjához jutunk: »Ne vásároljunk zsidónál, ne dolgoztassunk zsidó kézművesnél.«

Ezzel azonban soha sem fogjuk megoldani a kérdést: mi teendő a kapitalizmus tulkapásai ellen? A »ne vásároljatok zsidónál« féle elvek csak ámitások, mert a zsidó boltos és a zsidó iparos ugyanazon közzgazdasági törvények befolyása és nyomása alatt áll mint a nem zsidó.

Ha már akarunk tenni valamit a kapitalizmus tulkapásai ellen, akkor emancipáljuk a munkás osztályt. A felekezeti védvám nem vezet célhoz, mert a tőke nem felekezeti.

És ha a kapitalizmus politikai elhatalmasodásának akarunk ellensúlyt adni, arra csak egy mód van: Adjunk politikai befolyást a munkásoknak és iparosoknak.

— 6.

A veszprémi püspök.

Egy magyar katolikus főpap nyilatkozott az antisemita mozgalomról és a mit mondott, súlyos ítélet azok ellen, kik e

tek még sehol. Az első amerikai zsidó községek a 17-dik század elejéről említettnek, s az amerikai kontinens legrégebbjei közé tartozik a new-yorki, a new-porti (Rhode Island) és Soranna (Georgia). A Washington szabadságharczaiban már szép számmal küzdöttek zsidó katonák a vitézek soraiban (néhány tiszt is), viszont az angolok részéről is a canadai oldalon. (Az első canadai angol-zsidó tisztként említettik bizonyos Hart Izrael hadnagy 1743 körül.), s látni fogjuk, hogy azóta hitrokaink Amerikában mindig mily jelentékeny szerepet játszottak a hadseregben. Mindinkább szaporodott a községek száma, diszes templomok emelkedtek mindenfelé az egységes Isten tiszteletére minden államban, a legtávolabb területekig, a zsidóság megizmosodott annyira, hogy már sok évvel ezelőtt megalakíthatta az »Union of American Hebrén congregations«-t (amerikai zsidó hitközségek szövetségét), meglétesítette a most annyira virágzó cincinnati-i, zsidó papi szemináriumot. A zsidó egyházi lapok is mindjobban szaporodtak, és ma mondhatni, hogy az amerikai zsidóság a legtekintélyesebb, — legprosperálóbb, — legszámosabbak egyike, mely valamely országban található.

Az északamerikai »Egyesült Államok« a legujabb 1880-iki népszámlálás (census) szerint tudvalevőleg 50.442,066 lakost számítottak 38 államban, 8 »territoriumban« stb. E lakosok

mozgalmat szitják, kik bűnös kézzel bujtogatnak a felekezeti béke ellen. Kovács Zsigmond, veszprémi püspök a keresztény felebaráti szeretetbe ütköző mozgalomnak nevezi azt, mit Istóczy hirdet és arra inti a kath. lelkészeket, hogy működjenek közre »e bűnös kihágások meggátolásában.« A humanitás és hazafiság szelleme nyilatkozik e főpásztori szózatban, az a szellem, mely a szeretet vallásában gyökerezik. A veszprémi püspök ama főpapjaink közé tartozik, kik a zsidó vallás iránt az igazi keresztény kegyeletet táplálják, mert nem feledik el azokat a kötelekeket, melyek a kath. vallást a zsidók hitéhez fűzi. Kovács Zsigmond a valódi kereszténység főpapja, egyik disze a magyar clerusnak. Szabadelvű, hazafias, vallásos és fenkölt szellemű. E kitünő férfiú elfogulatlan gondolkozásának jellemzésére említjük a mindenesetre érdekes tény, hogy egy ő excellenziájához nagyon közel álló kath. pap lapunk egyik nagyrabecsült barátja.

Talán helyén volna itt rámutatni a veszprémi püspök pásztorlevélének társadalmi jelentőségére, valamint arra az elismerés és hálaérzetre, melyet e főpapi szózat minden hazafiasan és józanul gondolkozó keblében keltett, de mi ezt nem tesszük, mert meg vagyunk győződve, hogy a veszprémi püspök körlevele kibocsájtásakor nem számított sem elismerésre, sem hálára, hanem követte nagy lelkének sugallatát.

A következőkben közöljük a kérdéses pásztorlevél tartalmát. A levél így hangzik:

Ismeretesek ama sajnos események, melyek a legutóbbi napokban hazánk némely részében, de különösen a velünk szomszédos egyházmegye területén és az egyházmegyénk határán levő falvakban is zsidóellenes izgatások folytán végbementek, hogy a közrend megzavartatott, némely helyen a személy- és vagyonbiztonság megsértése, sőt vérontás fordult elő. E kihágások fájdalmasan érintettek minden, a haza igazi érdekét szíven hordozó hazafit, de különösen az erkölcsi rend őreit, a szeretet istenének tanítványait, a béke apostolait. Mert ha szükségképen megszorít minden jó hazafit az, ha látja, hogy a hazát oly sokfelől fenyegető veszélyeken kívül a magyarnak régi, majdnem évezredes ellensége, a belviszály is újra támad, kettős fájdalom kell hogy betöltse a lelkipásztor szívét, ha látja, amint az őrizetere bizott nyáj, melyet békére, felebaráti szeretetre, az élet és vagyon tiszteletben tartására oktat, lelkiismeretlen izgatók eszközévé válik, zavarja a törvényes rendet és a közcsendet, lábbal tapossa a tulajdonjogot és eljátszsa a maga földi és mennyei üdvösségét. E sajnos mozgalmak egyházmegyénkben hál' Istennek csak kevés helyen merültek fel és sehol sem öltöttek nagyobb mérveket. De miután a lelkészek hazafiai, keresztényi és lelkipásztori kötelessége közreműködni a nyilvános rend és csend fentartásában, a törvény és a tulajdonjog tiszteletében, e bűnös kihágások meggátolásában, kérve kérek, a közjót és a keresztény szeretet érdekében, hogy híveidet figyelmeztess ezen, a keresztény felebaráti szeretetbe ütköző mozgalmak bűnös veszélyes jellegére; intsed őket minden alkalommal, hogy magukat azoktól távol tartsák, mindenkivel békében éljenek és igyekezzenek az Ur színe előtt hiba és bűn nélkül valóknak találtatni és hogy a nyugalom, a béke áldásai közt saját lelki üdvösségük és a haza érdekében működjenek.

Montefiore Mózes.

Montefiore, az ismeretes emberbarát, a czári koronázás alkalmával Moszkvába akart menni, hogy III. Sándor czártól oltalmat kérjen hitsorsosai, a zsidók számára. A száz éves agg

közt lehet kerek számmal körülbelül félmillió zsidó vallású. Hangsúlyozzuk, hogy lehet, mert nincs eltérőbb valami, mint a zsidók ottani számáról szóló adatok, s jellemző, hogy például, midőn tavaly a bécsi amerikai nagykövet, — szóba kerülven a zsidó faj tehetségei, — említé egy társaságban, hogy az »Unio egy milliónyi zsidó polgársága a köztársaság leghasznosabb s legderékabb lakosságához tartozik«, viszont vannak írók, kik még 1880-ban is csak 300,000-re vélik az izraeliták ottani számát tehetni. Biztos támaszpont erre nézve még sokkal inkább hiányzik, mint bármely más európai országban, de a mennyire megbízhatóbb magánértesülésekből, alaposabb statisztikusok műveiből, városok monográfiájából s néhány, nagy vonásokban keresztül vitt községi számadásokról ítélhetni, ama nagykövet számítása ugyan túlzottnak látszik, de másrészt biztosra vehető, hogy e szám legalább is félmillió (a 300,000-ról szóló adat nevetségesen csekély). Magában véve biz tekintélyes szám ez, azonban mi ez az 50 millióhoz képest? Hiszen így is csak minden századik emberre jut egy zsidó, habár az angol, olasz, francia zsidóság arányát így is nagyon messze haladja felül. Bizonyos továbbá, hogy Amerikában egyes oly zsidó községek vannak, melyek a legnagyobbak közé tartoznak. Így New-Yorkban a zsidóság sz. 75-80,000 lélek, s így a vársói (több mint 100,000 lélek)

nak barátai azonban lebeszélték őt ezen tervről, mert magas kora miatt az utazás nagy veszélyekkel jár. Montefiore, miután nem jelenhetett meg személyesen a csár előtt, a következő üdvözlő iratot küldte neki: »1846-ban volt szerencsém Miklós csár szájából, 1872-ben pedig Istenben nyugvó II. Sándor czártól, felséged atyjától hallani, hogy atyai szeretettel viseltének minden alattvalóik iránt, vallás- és nemzetiségi különbség nélkül. Azért különösen szerencsésnek érzem magamat, hogy én, kinek Isten jósága száz éves kort adott, megértem felséged rendkívüli és felejthetetlen koronázását és saját szememmel olvastam azon manifestumot, melyben felséged kegyes szeretettel öleli át alattvalóit, s császári szíve benső meggyőződésével fordul azok felé, kik nyomorban és szükségben vannak. Egyesülve az utóbbiakkal, kik közé testvéreimnek milliói, felségednek hű alattvalói tartoznak, kérem a mindenhatót, hogy adja áldását császári felségednek s a császárné ő felségének koronás fejére.» Ezen iratra Montefiore a következő levelet kapta az orosz külügyminisztertől: »Tisztelt uram! Átnyújtottam felséges uralkodómnak azt az iratot, melyet ön hozzá intézett. Ő felsége a császár megbízott, hogy biztosítsam önt, miszerint azon érzelmeket, melyeket ön az ő atyjának és nagy atyjának szentel, továbbá azon üdvkivánatok, melyeket koronázása alkalmával hozzá intézett, kegyesen fogadja. Megbízásom van köszönetet mondani önnek ő felsége nevében, s mikor ezt teszem, kérem, fogadja különös nagyrabecsülésem nyilvánítását.«

Igy tisztelik meg azt, kinek bátorsága van az üldözöttek érdekében férfiasan felszólalni. A magyar zsidóság nem jutott volna odáig, hogy céltáblául szolgáljon minden éhenkorász hitvány tollának, ha idejekorán akad lelkes férfiú, ki a becsületes embereket felvilágosítja, a ripőkséget pedig lealczázza. Az a *laissez faire laissez aller* politika sokat ártott a magyar zsidóságnak. Igaz, hogy roppant kényelmes dolog a kezeket ölbé téve nézni a jövő elé, mint feladva a nyugalmat, kilépni a porondra, az igazságért küzdeni. Montefiore, a száz éves agg aki bizvást nyugodhatnék már azokon a babérok, melyeket a humanitás dicső mezején aratott, megifjodni érzi erejét, midőn az emberszeretet és felekezete iránti kötelesség a tett mezejére hívja.

S e nemes önfeláldozás elismerésre talált, a minden oroszok czárja elismerésére. De hatása is volt az agg emberbarát felszólalásának. Hiszen látjuk, hogy Oroszországban már-már szünni kezdenek a zsidóüldözések; legalább annyiban, hogy kormányi protekcióban többé nem részesülnek. S ez Montefiore műve, ki hitrokoni érdekében megtette azt, mit minden nemesebb férfiú megtenni köteles, ha a legszentebb emberi jogokat sárba tiporni látja.

után a mi nagyon érdekes, ez volna a világ legnagyobb zsidó községe, s biztosan az, ha a New-Yorkkal szemben levő, s most már a világhírű Rübly-féle függő-híd által is vele összekapcsolott Brooklyn városát is, a mint kell, ideszámítjuk, aligha mondunk sokat, állítván, hogy az új városnak ezen így 1,800,000-re rúgó lakossága közt 100,000 zsidó vallású van, tehát a tizenyolecad rész. Hadd említsek itt még néhány fontosabb számot, hol az illető városok összes lakosságát a zsidók hozzávetőleges száma mellé zárjelbe teszem: Philadelphia 25,000 zsidó, (846,948 lakosból,) Chicago 20,000 (503,304), Sanct-Louis 16,000 (350,552), San-Francisco (233,956), Baltimore 2000 (332,190), Boston összes külvárosaival: 10,000 (437,060), Cincinnati 10,000 (255,708), New-Orleans 8000 (216,140), Milwaukee 5000 (115,578), Cleveland: 6000 (160,142), Louisville 5000 (123,645) stb. Általában véve megjegyezhető, hogy az amerikai zsidók közt ma már épúgy mint a keresztények közt a föld minden nemzetének kívándorlottait találhatjuk (angol s német legtöbb, de aztán lengyel orosz, cseh, igen sok magyar, ellenben nagyon kevés olasz, francia és hollandi, s a legrégebb ottani zsidók: a spanyolok és portugall ivadékok), továbbá, hogy délen általában kevesebb a zsidók száma, ellenben sokkal régibb községek vannak. A zsidók ugyanis már humánus vallásuk-

Dr. Darányi Ignác.

Annyi indokolatlan támadás, annyi roszakaratú ráfogás, szidalom és meggyalázás után, melynek a magyar zsidóság a lefolyt évben kitéve volt, valóban jól esik egy elfogulatlan, józan és igazságos véleményt hallanunk, különösen oly oldalról, mely közel áll azon körökhöz, melyek a magyar politikára döntő befolyást gyakorolnak. Dr. Darányi Ignác országgyűlési képviselő e héten tartott beszámolóját értjük, melyben végre valahára az önállóan gondolkodó, szabadelvű férfiú meggyőződése nyilatkozott és nem a Függetlenség ezimű szenny-lap botrányhajhászó stylusa.

Dr. Darányi Ignác a fiatalabb politikai nemzedékhez tartozik, ahoz a csoporthoz, melynek egyik disze a nagytehetségű Berzeviczy Albert. Az a szűkkeblű megkülönböztetést zsidó és nem zsidó közt ő nem ismeri, és nyíltan kárhoztátja az antisemita mozgalom akadémikus jellegét is, mert — ugymond — „egy ily mozgalom a bellum nihil habentium contra habentesbe megy át.“

Beszédének az a része, mely a zsidókérdést tárgyalja és a melyhez minden zsidó magyar lelkesedéssel járul, ekkép hangzik:

„És különösen izraelita polgártársainkat illetőleg, ha oda hatunk, hogy magyarosodjanak és ledőljenek azok a válaszfalak, melyek itt-ott többi honfitársainktól még elkülönítik, ha közülük azokat, kik a magyar nemzettestbe való minél szilárdabb beleolvadást irták zászlójukra, e törekvésükben segítjük, kintüntetjük és támogatjuk s a közeledésre tényleg is alkalmat adunk azáltal, hogy az izraeliták és keresztények közti polgári házasságról szóló törvényjavaslatot, sem jobbra, sem balra nem tekintve, haladék nélkül törvényerőre emeljük, akkor hazafias dolgot fogunk mivelni.“

De nem teszünk szolgálatot az országnak akkor, ha egyesek hibáiért egy fajt vagy felekezete tesztünk felelőssé s az izgatás céltáblájául egy fajt, vagy felekezete odaállítani engedünk. Az agitációnak sokféle megengedett neme van; e részben szabad államban túlérzékenynek nem szabad lenni; de oly mozgalom, melynek bevallott célja jogállamban el nem érhető, szükségkép kitérésre vezet. Egy ilyen mozgalom művelt embereknél, megengedem, hogy talán akadémikus maradhat, de in partibus, a műveletlen tömeg vakon megy jelszavak után, nem válogatva az eszközökben, a bellum nihil habentium, contra habentesbe megy át.

Ily állapotokat, ily kihágásokat Magyarország el nem viselhet. Meg is vagyok győződve, hogy a kormány ismert erélye fog módot és eszközt találni, hogy azoknak állandóan véget vessen.

A mivel nem igen törődünk.

Nagy-Kanizsa, szeptember 11. Tekintetes szerkesztő úr! Nem tudom célszerűnek tartja-e t. szerkesztő úr, hogy ez idő szerint egy ügyet érintsek, melyet, megvallom, csak nyugalmas időben lehetne kellőképen elintézni. Értem a községi hirdetések magyarosítását! Ez ügy igen fontos, mert a magyar

nál fogva sem vonzódtak oly nagyon a sokáig rabszolga négereket tartó déli államok, mint az ezt soha be nem fogadott s különösen is iparosabb, kereskedőbb északiak iránt, habár, ha már egyszer ott vetették meg lábukat, époly hévvel és tüzzel ragaszkodtak az ő »dear« Louisianajukhoz, vagy Georgiájukhoz, vagy Virginiájukhoz, mint keresztény testvéreik.

Bajos volna mondani, miben exczellál az Unio inkább, a mi a zsidók száz éves egyenjogusításának praktikus érvényesítését illeti. Akarunk zsidó minisztert? van.. Akarunk zsidó legtöbb állásu bírákat? van, a mennyi tetszik. Akarunk zsidó tábornokokat vagy admirálisokat? vanabból is bőven. Akarunk zsidó polgármestereket kis és nagy városokban, sőt a fővárosban is? azzal is szolgálunk. Akarunk zsidó egyetemi s más magas állásu professzorokat? válogathatunk belőlük. Akarunk zsidó állami kormányzókat korántsem hiányzanak. Akarunk végre zsidó hitű diplomacziái követeiket az »ambassador«-tól le az alkonzulig? Ha kell, egy tucztat.

S ez utóbbi pontból indulunk ki, hogy néhány névvel is álljunk elő, mert tény, hogy nincs ország a világon, (ezuttal csakugyan egyet sem véve ki), honnét annyi zsidó diplomacziái követ került volna ki, mint az Unióból. De lássuk a példákat. 1857-ben a hollandi udvarnál a zsidó hitű de Bel-

zsidóság egyik legfőbb kulturális tényezője. Az által, hogy a felekezeti közlönyben, az „Egyenlőségben” hirdetőnk a hitközségeinkben megüresedett hivatalnoki állomásokat egyrészt a községi funkcionáriusokat, úgy mint; a rabbikat, hitoktatókat, kántorokat, tanítókat hozzászoktatnók a felekezeti ügyek magyar nyelven való megbeszéléséhez; de másrészt a hitközségek emez elhatározása lehetővé tenné még azt is, hogy a zsidóság egyetlen felekezeti magyar közlönye bizonyos anyagi támogatást nyerne, a mi az ügy érdekében annál kívánatosabb volna, mert egy lap virágzása egyúttal azon eszmék diadalát is jelenti, melyek szolgálatában áll.

Mindezeknél fogva figyelmébe ajánlom e szerény felszólalásomat azoknak a lelkes hitközségi előljáróknak, kiknek elég alkalmuk volt tapasztalni milyen szent hivatása van napjainkban egy zsidó felekezeti magyar lapnak és a kik tudják, hogy a magyar zsidóság valódi életéről, szervezetéről, aggodalmairól és vágyairól csak zsidó felekezeti magyar lap nyújthat felvilágosítást barátoknak és ellenségnek.

W. D.

Zsidóellenes zavargások.

A Zala és Somogy megyékben felmerült zsidóellenes zavargások lángja elalvó félben van. A hatóságok dicséretes buzgalmat fejtenek ki a zavarok megakadályozása és a bűnösök elfogatása körül. Kozma Sándor kir. főügyész megjelenése a nevezett megyékben olyan fordulatot adott a vizsgálatnak, hogy most már feltehető, miszerint a főzinkosok egy része lakolni fog azokért a rablásokért, miket elkövetett. Egyik fobujtogatót, Szkublics Zsigmondot már is elfogták. A kifosztott zsidók most már visszatérni kezdenek lakásaikba, hol az előbbi jólétnek még csak jeleit sem látni többé. Itt közöljük a P. L. hiteles tudósításait a színhelyről. A nevezett lapnak a következőket sürgönyzik:

A rögtönbirósági eljárás megkezdése formai nehézségekbe ütközik. Rendezni kell a közigazgatási hatóságok által szolgáltatott anyagot és csoportosítani az elfogottakat. Az 1878-ban hirdetett statárium idejéből van egy igazságügyminiszteri rendelet, de abban az államügyészégi intézmény nincs tekintetbe véve és ezért az ügyész és a bíróság elnöke közt tárgyalásokat kell folytatni azon javaslatok iránt, melyek e házag pótlása tárgyában az igazságügyminiszteriumhoz fel fognak terjesztetni.

Összesen 44 egyén fog a rögtönítelő bíróság elé állíttatni, de ez előirt 8 napi határidő alatt aligha fog rájuk bizonyulni valami. Egy sójtöri parasztról azonban mégis ki van derítve,

hogy aug. 29-én. tehát a statárium kihirdetése után, Deutsch nevű egyennél, a cselédség ellentállása dacára rabolt.

Báli Kálmán nevű elfogott egyennél, cédulát találtak, melyen valaki, aki csak keresztnevét írta alá, azt írja neki, hogy csak tagadjon mindent és ne áruljon el senkit. Három egyént hoztak be Szilvágyról: az ottani mestert ennek fiát és egy parasztleányt. Az utóbbi, kit a főügyész jelenlétében hallgattak ki, azt vallotta, hogy a mester és fia résztvettek egy szilvágyi zsidó kirablásában.

A vizsgálati anyag általában véve igen hézagos, noha a megye összes tisztikara 19 nap óta talpon van. De hogy mikép eszközölhették a vizsgálatot, annak jellemzésére az idézett lap levelezője a következő esetet említi fel: Agreser Mátyás egerszegi vendéglősről köztudomásu, hogy hosszú idő óta az ő helyisége volt az antiszemita izgatás központja. Ertekezleteket tartotta ott, osztogattak zsidóellenes röpiratokat és gunydalokat, megbeszéltek előre a zavargást, sőt a zavargók egy részét ott fegyverezték fel. Mindenki tudta ezt, a hatóságot kivéve. A királyi főügyész magánuton nyert értesülés folytán tegnapelőtt házmotozást rendelt el, melylyel Nagy megyei csendbiztos bizott meg. Nagy éjjelkor megjelent Agreser korezmája előtt, ahol mindenki aludt. A kopogás folytán Agreser megjelent az ablaknál és kérte, hogy mit akarnak nála. Nagy azt felelte, hogy bocsássák be a törvény nevében. Agreser ezt megtagadta, elzárta a belső ajtókat és lefeküdt aludni. A csendbiztos pedig a maga kilenc emberével szépen — eltávozott és reggel 6 órakor jött vissza. Azalatt minden gyanús dolgot el lehetett tenni láb alól. De néhány antiszemita röpiratot mégis lefoglaltak. Nagy János zalalövői tartalékos katonát tegnap elfogták. Nagy az ottani fosztogatásokban vett részt. Az itteni cigányoknak tizennégy napi elzáratás terhe mellett tiltották meg a „Zikcene, zakcene” kezdetű gunydal játszását. Az alispán tegnap családi ügyekben Fiumeba utazott; visszajöveteléig a főjegyző végzi teendőit. Az elfogottak eddigi vallomásai nagyon kompromittálnak egy itteni adóhivatalnokot is.

*

A vizsgálat a falvakban gyorsan halad; de kevésbbé gyorsan Zala-Egerszegen. A megyei közegek által folytatott rendőri előnyomozások immár 19 nap óta tartanak s az eredmény nem áll arányban a ráfordított idővel és munkával. A törvényszéki börtönök paraszttal telnek meg, holott a főállamügyész törekvése leginkább arra irányul, hogy az izgatók s a zavargások értelmi szerzőit kerítsék kézre; e tekintetben ezer akadályra talál a főügyész, de mégis el van határozva a megkezdett uton haladni s ehez képest már legközelebb nyomatókosabb rendszabályok is várhatók.

Mihelyt a törvényszék által kiküldött vizsgálóbírák befejezik a vizsgálatot, az iratok a budapesti királyi törvényszékhez küldetnek fel, mely a törvény értelmében a lázítás s a törvényes hatóságok és a fegyveres hatalom elleni ellenszegülés büntetésében illetékes. Az erre vonatkozó vádak csak az elfogottak egy része ellen fognak emeltetni, a másik része tolvajlás és idegen vagyron elidegenítése miatt a zala-egerszegi törvényszék, illetőleg járásbiróság elé fog kerülni, Rögtönbirósági eljárásról szó nincs.

Súlyos vádakkal van terhelve a sokat emlegetett Kovács Béia csépi tanító, ki azt a csapatot vezette, mely a csurgói

monte képviselte, mint követ (»ambassador«) a hatalmas tengerentúli republikát. Mily szép véletlene a sorsnak? Alighanem a már említett de Belmonte hágai zsidó vallásu örgróf egyik ivadéka származott így vissza őse új hazájába, és pedig a legfényesebb ranggal fölruházva ő is. (A mai amerikai amsterdami főkonzul, Eckstein szintén izraelita vallásu.) A jelenlegi amerikai képviselő Egyiptomban (főkonzuli címmel) Wolf Mózes, ki azelőtt hazájában mint senátor a felsőkamara tagja volt, és a zsidó egyházi ügyek iránt mindig buzgólkodott. Ki nem emlékezik Peixotto urra, az »Egyesült-Államok« bukaresti főkonzuljára, ki ama szégyenletes napokban, midőn az újabb időben zsidó lakosai iránt époly perfid, mint azelőtt nyomorult magatartásu Románia e kérdésben oly szomorú hirre tett szert, üldözött román hitsorsosai érdekében oly melegen, hivatalos tekintélyének egész súlyával járt közben. Peixotto ur, ki jelenleg amerikai hazájának lyoni főkonzula, s csak nemrég tartá e városban az ottani hatósági és egyházi főbb méltóságok jelenlétében ezüst mennyegzője ünnepét, egy Amerikában már századok óta letelepedett nemes spanyol-zsidó család sarja, úgy látszik (a név után indulva) azon családból, melyből osztrák-magyar hazánk jelenlegi alepói főkonzula, a szintén zsidó hitű de Picciotto lovag származik. Alig, hogy Peixotto el-

hagyta bukaresti állását, ismét egy hitsorsost nevezett ki Amerika utódjának Stern ur személyében, ki sokáig szolgált elődje hivatalában mint annak titkára. 1862-ben Bernays hitrokonunkat nevezte ki az Unio elnöke svájci szintén fizetéses főkonzulnak. (Bernays, ki már fiatalabb korában vándorolt ki Amerikába, testvére két híres német tudós, a nemrég meghalt Bernays (Wolf) bonni egyetemi tanárnak és ottani egyetemi könyvtárigazgatónak, s a még élő Bernays Mihály müncheni egyetemi tanárnak, a legjelesebb német irodalomtörténésznek; ez aztán nemes három testvér volt.) Már 1857-ben fungált szintén Egyiptomban, mint diplomáciai főkonzul, de Leon úr, buzgó amerikai zsidó család fia. A jelenlegi amerikai követ a persa sah udvaránál, Benjamin úr szintén vallásunk híve. Végre, a mi talán mindezeknél az állás diplomáciai fontosságát tekintve, többet mond, már 1867-ben fungált Otterburg Márk hitrokonunk, mint az Uniónak teljhatalmu minisztere a szomszéd mexikói köztársaságnál.

csárdásnét megverte s kifosztotta. A vádlott mindent tagad s csak arról akar tudni, hogy a vendéglősnét megverték s butorait összetörték. Söjtörrel és Szentpéterurról tegnap ismét 9 foglyot vittek be Egerszegre. Hahóton, Tófejön és Pusztá-Edericsen folytatják a vizsgálatot.

Kozma államügyész két söjtöri zsidót Singer és Deutsch nevéket; kallgatott ki, kiket az augusztus 28 és 29-ike közti éjjel kiraboltak. Az ügy lefolyásáról kimerítő értesítést szerzett és megígérte, hogy a vizsgálatot teljes erélyvel meg fogja indítani. Remete helyettes államügyész e célból Söjtörre utazott.

A csurgói zavargások ügyében a vizsgálat több napon át folyt Psik Lajos kir. ügyész jelenlétében. Eddig következő egyéneket fogtak el s szállítottak be Kaposvárra: Ritecz János, Varga István, Szemes János, Német Naea, Kis János, Lukács József, Lukács János, Kovács Vencel, Ritecz János András fia, Mazzay vagy Pücsök, Lukás László, Boros Márton, Turi Pali, József, Dukó János, Imre Ferenc, Mahár István, Nagy János, Csók György, Csordás János, Szöresök István, Horváth György, Tóth János, Kornis János, Turi Mihály, Balog József, Gergelis Antal, Illés István, Koresmáros János, Fonyogát István, Hermann József, összesen harmincegyet. Psik Lajos kir. ügyész ismét leutazott a Dráva-vidékre, hogy Berzencén a vizsgálatot megkezdjék, innen átmegy Csurgóra és Szigetvárra.

É r t e s í t é s .

Azon t. előfizetők számára, kiknek előfizetésük e hó elején lejárt, **lapunk 49-dik számához postautalványokat mellékelünk.** Kérjük a t. előfizetőket megrendeléseiket mielőbb megújítani hogy a lap szétküldésében fennakadás netörténjék.

Lapunk előfizetési ára :

egész évre	8	frt.
fél évre	4	"
negyed évre	2	"

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (V. fűrdőutca 4. sz.) küldendők.

A kiadóhivatal.

H I R E K .

— Az egyetemi választásokból is tőkét akart verni a Függetlenség című szennylap. Azt hazudta ugyanis, hogy azt az ismeretes rektori intést is a zsidók provokálták, azok a zsidók, kiknek minden igyekvésük oda terjed, hogy ablakaikat beverjék, boltjukat kirabolják sat. A Függetlenség című szennylap ez észjárásához már hozzászórtunk, tudjuk, hogy a logika a leggyöngébb oldala és hogy minél nagyobb abszurdum valami, annál nagyobb garral hirdeti. Jól is teszi, mert az a közönség melyet ő felbujtani akar, más szellemi tápot nem emészthetne. De az már megis több a közönséges impertinenciánál, mikor az egyetemi ifjuság keblébe is ilyen otromba fogásokkal akarja beoltani a zsidóellenes érzelmek kóranyagát. Ha az egyetemi ifjuság ismerné azokat a szomorú alakokat, azokat a kétes existenciákat, kik a Függetlenség című szennylap hasábjaiiban az egyetemi polgároknak tanácsokat és kommentárokat osztogatnak, akkor bizonyára undorral fordulna el a lap-tól, mely így izgat. Mert szavunkra mondjuk, hogy a legutolsó egyetemi polgár is restelne szóba állani azokkal az egyénekekkel, kik a nevezett szennylap politikáját és zsidóhecczeit csinálják.

— Stücker a tiszai-eszlári perről a napokban felolvasást tartott, melyben ezeket mondá: »Hogy a vádlottak bűnösök-e vagy ártatlanok, arról nem ítéltetnek. Két államügyésszel szoltam a dologról és azok biztosítottak, hogy ők se kérték volna a »bűnös« kimondását, mert az ügy nem volt kiderítve, de ártatlanoknak a vádlottakat nem kellett volna nyilvánítani. Az

csakugyan hiba volt az antisemita sajtótól, hogy kezdettől fogva rituális gyilkosságot említett. Hogy a keresztény gyermekek lenyakazása nem intézménye a zsidó kultusznak, arról meg vagyok győződve. Azért jobb lett volna, ha az antisemita sajtó azt írta volna, hogy hullacsempészéssel párosult gyilkosság követtetett el zsidófanatikus, vallási okokból. Azt mondták nekem, hogy a pandurok néha rosszul használták hivatalos hatalmukat, mert kieroszakolt vallomásokért kis jutalmat kaptak. Ily ténynyel szemben közel áll a veszély, hogy az igazság nem jutott teljes kifejezésre. De másrésről oly súlyos tények merültek fel, hogy én, ha nem állítom is egyenesen, miszerint Scharf, Buxbaum és társai meggyilkolták Esztert, mégis azt mondom, hogy az ügy legalább is nincs kiderítve.»

— Fénysugár sütét napokban. Libermán Kálmán a mátészalkai hitközség jeles rabbija, a következő ép oly érdekes, mint örvendetes esetet írja nekünk: Midőn mult héten hitközségünk egyik köztiszteletben álló tagja Schwartz Mór a város és az egész vidék mély gyásza közt örök nyugalomba szállt, a helybeli ref. egyház preszbyteriuma azt a kérelmet intézte hozzánk, hogy az elhunyt iránti mély tisztelet jeléül engedtessek meg a gyászmenetet harangszóval kíséretetni. Hogy a hitközség rabbija és elnöksége készségesen beleegyeztek, felesleges emlitenünk, csak konstatálni kívántuk, hogy milyen indokolatlanok a szemrehányások, melyeket bizonyos antisemita oldalról a »zsidó vallás elkülönítési tendenciái« ellen emelnek. Nem a zsidó vallás szertartásai szigetelnek el bennünket a többi felekezetektől, hanem a lelketlen izgatók, kik vérmeséket koholnak a zsidók elleni gyűlölet szítására.

— A Szatmár-megyei közlönyben a következő sorokat olvassuk, Schwarcz Mór mátészalkai hitkonunk mult héten történt temetése alkalmából: Mély gyászba borult a gyászoló tekintélyes család és a gyászban osztozkodik mindenki, kinek az elhunytat életében ismerni és tisztelni alkalma volt. Az önzetlen becsületesség párosulva a jótékonyosság és a magyar állameszme iránti lelkesedéssel vetekedtek az elhunytban egymással. Ő volt az, ki M. Szalkán és vidékén felkarolt minden eszmét, mely a várost és vidékét a haladás felé vezérelni hivatott volt; ő volt az első között, midőn áldozatot kellett hozni általában a közjó emelése, különösen pedig a tanítás ügyének érdekében; egy szóval előkelő modorú, művelt és tehetséges férfiú volt, kit méltán környezett az osztatlan tisztelet és becsülés valláskülönbség nélkül és kinek alkotásai és érdemei sokáig, igen sokáig fognak fenmaradni. Azon jellemzést, mit az elhunytól fentebb adtunk, mi sem igazolja jobban, mint azon fényes temetés, mely M. Szalkán folyó hó 5-én délelőtt ment végbe. A város és vidékének ezrei gyültek össze a temetésre, részvétüket ezzel akarván tanusítani s ezáltal a család mély fájdalmát enyhíteni. Jelen volt a környékbéli összes papság és értelmiség valláskülönbség nélkül. Az egyes testületek gyászlobogók alatt testületileg, az iskolás-gyermekek valláskülönbség nélkül tanítóik vezénylete alatt vettek részt, s számos házakon még ma is gyászlobogó leng. — Az utcán a diszes koporsó mellett gyászbeszédet tartott a fenkölt szellemű, hazafias gondolkozású Dr. Kohut Sándor n.-váradai főrabbi; ezen lelkész kiváló alakja, érczes hangja és tiszta magyar beszéde mindenkit megindított úgy, — hogy sok szemből láttunk könyeket hullani. Ezt követte a helybeli rabbi, Liebermann Kálmán ékes, átértett szónoki beszéde, majd Ilosvay Sándor nyír-megyesi birtokos, a m. szalkai takarékpénztár elnöke ezen testület nevében szépen ecsetelte az elhunyt érdemeit, — végre a sirnál Biky Károly győrteleki ref. lelkész mondott megható imát s ezzel a gyászszertartás véget ért. Legyen a sir könnyű felette!

— Szalay Károly felebbezése. E héten nyújtotta be Szalay Károly, Soly mosy Jánosné ügyvéde a t. eszlári ügyben hozott felmentő ítélet elleni felebbezését. E tényét hosszas indokolással kísérete, a mely azonban elejétől végig ferdítés és a legszembetűnőbb dolgok egyszerű tagadásából áll, közönséges prókatori fogásokkal akarván megdönteni a tanuk egész legiója által bizonyított tényálladékot. De vannak különben vastag ostobaságok is ebben a felebbezésben. Így például, hogy Scharf Móricz ellentmondásai csak azt bizonyítják, hogy igazat beszélt, mert ha betanították volna, akkor ellenmondásokba nem keve

redikvala. S ilyen felfedezésekkel akarja meggyőzni Szalay urat a kir. tábla jogászait a rituális gyilkosságról.

— A badacsonyi antisemita bál elmarad. Mind említettük, néhány urnő, köztük az igazságügyminiszter neje és menyese, antisemita bált akartak rendezni a badacsonyi „Hableány” című vendéglőben Soly m o s y Jánosné javára. A bál, melyre már nagyban készültek, amint e héten értesültünk, elmarad, még pedig, a rendező bizottságtól nem függő okok miatt. Azt mondják, hogy Pauler igazságügyminiszter ur, aki az első négyesre már »elgérte magát«, hirtelen elveszté a tánczhoz való kedvét. Mi elhiszük, mert más komolyabb indokot alig tudnánk találni, midőn Pauler urról van szó, a ki olyan nagy előszerepettel tánczol, ahogy az antisemiták fujják.

— A sadagorai rabbi, kit általánosan „Csodarabbi” címen ismertek, e héten meghalt. Az antisemita lapoknak halt el, melyek e férfit annyira ocsárolták és most többé nem közölhetnek róla kalandosnál-kalandosabb hazugságokat. A sadagorai rabbi különben igen egyszerű ember volt, kinek csodarejét csak az antisemita lapok hirdették, tényleg pedig a zsidók, még a legorthodoxabbak sem hitték. Hogy betegségben konzultáltak vagy más bajban tanácsát kikérték volna az orthodox zsidók, az megtörténhetett, mert nagy tudós híreben állott. A rabbi 73 éves korában halt el, fiatal özvegyet hagyván hátra két kiskorú gyermekkel.

— Ajánkozás. Egy fiatal ember, ügyes könyvelő és levelező (magyar és német) alkalmazást keres. Szíves ajánlatok e lap kiadóhivatalához czimezendők.

Szerkesztői üzenetek.

St. S. urnak Hódmező Vásárhely. Mihelyt a kérdéses tárcza cikksorozat könyvkiadásban megjelent, kivánságát teljesíteni fogjuk.

G. H. urnak Budapest. Hogy a t. eszlári vérvád az antisemiták hitvány csinálománya volt, azt többé nem kell fejtegetnünk. Már a gyöngébkék is kezdik átlátni.

G. S. urnak Szeged. A szerkesztőségi titok szent.

D. S. urnak Vác. Lapunk kitünő tollú munkatársa Dr. Horváth Jván keresztény.

L. M. urnak Pozsony. A cikk elkészt. Jónak elég jó, de nem aktuális.

G. L. urnak Ujvidék. Ajánlatát elfogadjuk. Községi ügyeket tárgyalunk.

Ünnepi ajándék izraelita nők és hajadonok számára.

Traub B. és társa könyvkereskedésében megjelent és általa, valamint minden rendes könyvkereskedésben kapható vagy megrendelhető:

Löw Immanuel szegedi főrabbi

„Magyar imakönyve” zsidók számára.

Ára a közönséges kiadásnak fél vászonkötésben frt 1.—.

Ára a közönséges kiadásnak csinos vászonkötésben frt 1.50.

Ára a díszkiadásnak elegáns vászonkötésben csattal frt 2.50.

Ára a díszkiadásnak divatos és izletes bársonykötésben frt 6.—.

Ára a díszkiadásnak divatos és izletes csontkötésben frt 7.—.

Szíves megrendelések utánvétellel is teljesíttetnek, de az összeg előleges beküldése esetén a könyvet bérmentesen küldjük.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezen-tul mindennemű

községi hirdetések

közöl. Felkérjük ennél fogva a **hitközségek tekintetes előjáróit**, valamint a **hitközségek lelkesi, hivatalnokit és anitói karát**, hirdetéseiket az **Egyenlőség kiadó-hivatalának beküldeni**, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdetési díj legolcsóbban

szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.

(V. ker. Fürdő-utca 4. sz.)

Dal szövege ezzel tiszteletteljesen közölni, hogy a Wertheim M. féle üzlethelyiség az arany-czipőház. Karoly-csarnok, Karoly-körút átvettem, és valamint a Karoly-csarnok 17. sz. alatt létező czipőüzletemet, szintén a Párizsi czipőház címeze fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyeztet biza omert hálás köszönetemet kifejezvé, kérem, azt irányomban továbbra is fentartani, és én azon le-zek, hogy azt minden iránybani szolidáság által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykört, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon felszerelt czipő gyári raktárát nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúknak elismertetett, alapított 1866. évben.

Högrék számára.

Kommod czipők eberlartin vagy bőrből	1.— — 1.20
Eberlartin vagy bőr kommod czipők-sarokkal és esokorral	1.00 — 1.80
Eberlartin vagy bőr csatos czipők legelegánsabb esokorral	2.30 — 2.50
Eberlartin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebőr kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk gondolható legf. minőségű	2.80 3.—
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selyemczuggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 cm., magas, igen fin., gombokkal és esokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik 16 kboritással félramástalppal igen elegáns	3.50 — 3.80
Kid- (keztüdbőr) kamásnik selyem czuggal	3.80 — 4.—
köröskörül lakkal bevonna legfin. minőségű	3.80 — 4.—
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Uruk számára.

Papucsek legf. bőrből	1.10 — 1.30
Commod czipők sarok nélkül	1.20 — 1.40
Pingér czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta erős chagrain vagy zergebőrből legf. borjúkid vagy szalonlakkból legjobb minőségű	3.40 — 3.80
	4.— — 4.30
Zerge- vagy Chagrainbőrczipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4.—
Czugas czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjubőr (Wichsbőr) legjobb fajta	4.— — 4.50
Borjúkid (keztüdbőr) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
köröskörül lakkal bevonna nagyon finom	4.20 — 4.50
Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral dragabak, továbbá nagy raktár leány-, fiú- és gyermekczipőkből a legolcsóbb árakon. Megbízások a vidékről utánvétellel pontosan és leikiismeretesen eszközölköttek. Nem illők készséggel kíséreltetnek.	
Képes árjegyzékek bérmentve.	